

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНА СИСТЕМА

УДК 336.52.15

Ачкасова С.А.,
к.е.н., доцент кафедри управління фінансовими послугами,
Золотарева Н.В.,
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ЗАЛУЧЕННЯ ПОЗИКОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВОМ

Постановка проблеми. Удосконалення процесу залучення позикових коштів підприємством є актуальним, оскільки саме від повноти, комплексності та ефективності реалізації даного процесу залежать результати діяльності підприємства. Крім того, політика підприємств щодо залучення коштів потребує моделювання, оскільки є основою для розробки фінансової стратегії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання залучення позикових коштів підприємством знайшли відображення у працях таких вчених, як: А. Мазаракі [6, с. 243], Л. Лігоненко [8, с. 75], І. Бланк [9, с. 86], Л. Лахтіонова [5, с. 440-449] та ін. Однак, динамічні умови розвитку підприємств обумовлюють необхідність пошуку нових підходів до вирішення питань щодо формування політики залучення позикових коштів підприємством.

Постановка завдання. Метою статті є моделювання процесу залучення позикових коштів підприємством в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. При моделюванні процесу залучення позикових коштів підприємством, що дає змогу встановити послідовність дій під час формування політики залучення позикових коштів, доцільно визначити інструменти моделювання. Найбільш поширеним інструментом є CASE-технологія (Computer-Aided Software/System Engineering), що є сукупністю методологій аналізу, проектування, розроблення і декомпозиції складних систем, що підтримана комплексом засобів автоматизації [4, с. 97]. AllFusion PM є інструментом для моделювання бізнес-процесів, що підтримує три стандартні нотації – IDEF0 (функціональне моделювання), DFD (моделювання потоків даних) і IDEF3 (моделювання потоків робіт) [7, с. 50].

Політика залучення позикових коштів підприємством є частиною загальної фінансової стратегії, що полягає в забезпеченні найбільш ефективних форм і умов залучення позичкового капіталу із різних джерел відповідно до потреб розвитку підприємства [1, с. 78-82]. Моделювання процесу залучення позикових коштів підприємством обґрунтовано, спираючись на послідовність створення функціональної моделі. Контексна діаграма щодо формування політики залучення позикових коштів підприємством наведено на рис. 1.

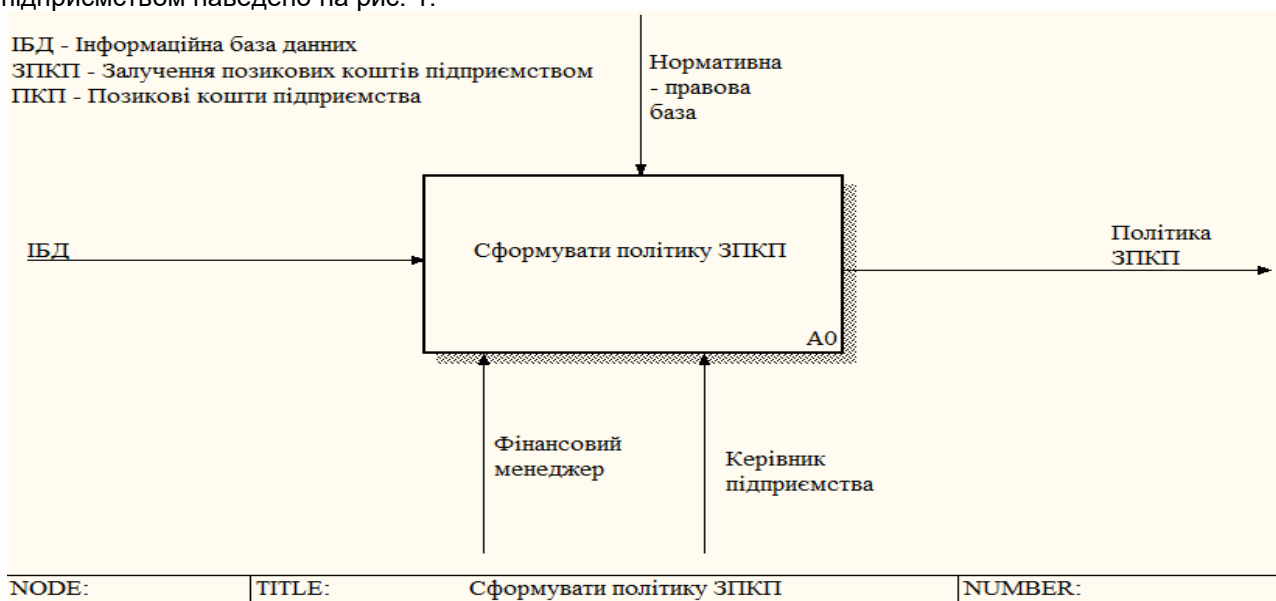

Рис. 1. Контексна діаграма моделі «Сформувати політику залучення позикових коштів підприємством»

Джерело : побудовано авторами

При декомпозиції контекстної діаграми (рис. 1) модель «А0» процесу залучення позикових коштів підприємством є послідовною реалізацією таких етапів: проаналізувати процес залучення і використання позикових коштів підприємством; визначити мету залучення позикових коштів; розрахувати граничний обсяг залучення позикових коштів підприємством; оцінити вартість залучення позикових коштів підприємством з різних джерел; визначити співвідношення позикових коштів за строками залучення; розробити заходи щодо залучення позикових коштів підприємством.

Результати декомпозиції діаграми блока А0 щодо формування політики залучення позикових коштів підприємством наведено на рис. 2

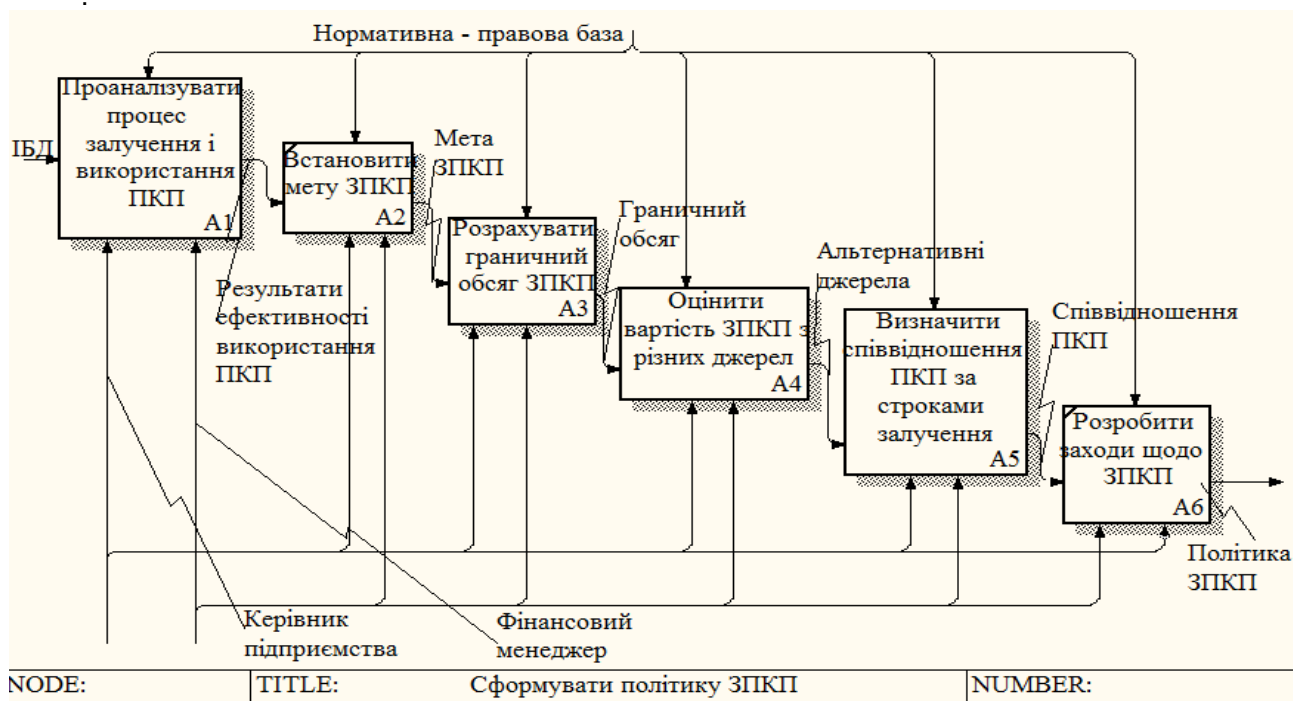

Рис. 2. Діаграма декомпозиції контекстної діаграми «Сформувати політику залучення позикових коштів підприємством»

Джерело : побудовано авторами

Згідно із запропонованим процесом моделювання першим етапом формування політики позикових коштів підприємством є аналіз процесу і використання позикових коштів у попередньому періоді. Метою такого аналізу є визначення обсягу, складу і форм залучення позикових коштів підприємством, а також оцінка ефективності їхнього використання.

Встановлення мети залучення позикових коштів підприємством у майбутньому періоді є другим етапом (рис. 2), оскільки ці кошти залучаються підприємством та мають цільовий характер використання.

При оцінці вартості залучення позикових коштів підприємством доцільно визначити різні джерела залучення, а також форми позикових коштів, що залучається підприємством із зовнішніх і внутрішніх джерел. Результати такої оцінки є основою прийняття управлінських рішень щодо вибору альтернативних джерел залучення позикових коштів, що забезпечують задоволення потреб підприємства в позикових коштах [Ошибка! Источник ссылки не найден., с. 100-103]. Також, доцільно визначити співвідношення позикових коштів підприємством за строками, що залучаються на короткостроковій та довгостроковій основі.

Згідно з рис. 2, підприємства мають дефіцит власних коштів, а отже частина діяльності фінансується за рахунок позикових коштів. На підприємствах різних галузей економіки обсяг позикових засобів, що використовуються, може значно перевищувати обсяг власного капіталу. Управління процесом залучення є ефективним інструментом використання позикових коштів, що спрямований на досягнення кінцевих результатів діяльності підприємства.

Діаграма декомпозиції блока А1 (проаналізувати процес залучення і використання позикових коштів підприємством) подана на рис. 3.

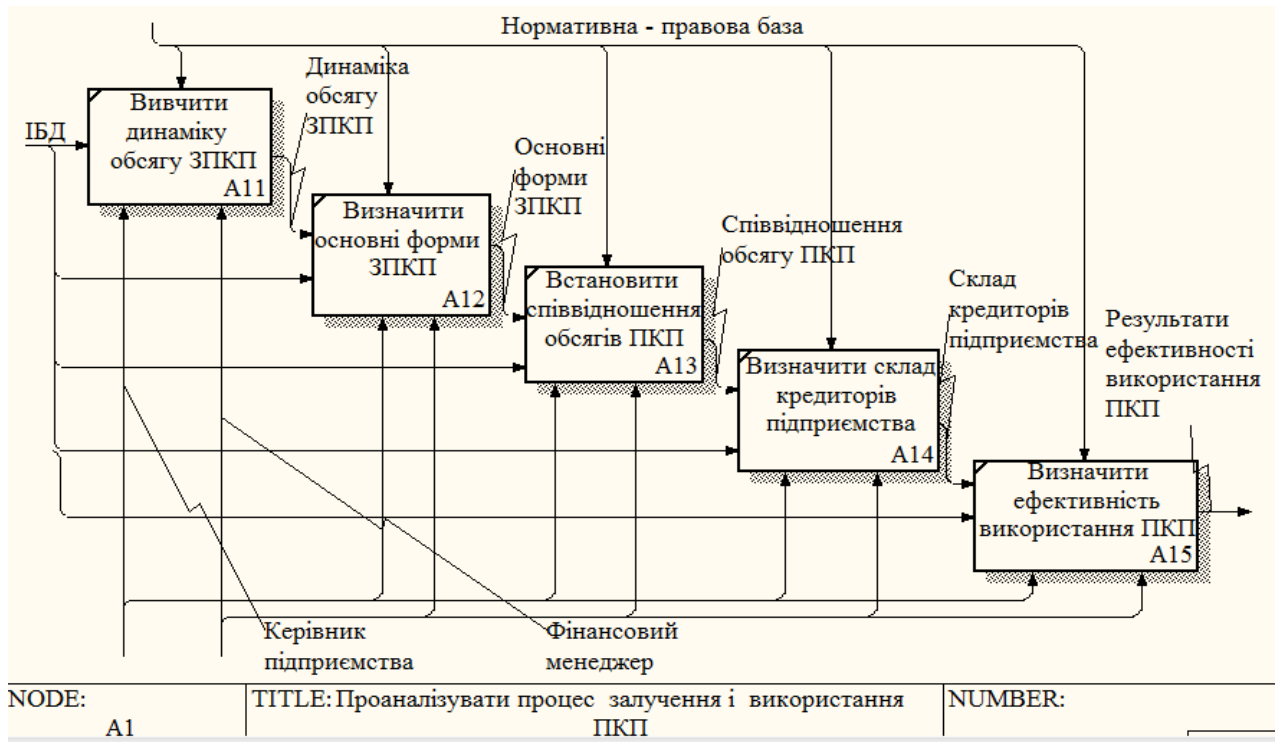

Рис. 3. Діаграма декомпозиції процесу «Проаналізувати процес залучення і використання позикових коштів підприємством»

Джерело : побудовано авторами

Як видно з рис. 3, першим етапом при аналізі процесу залучення і використання позикових коштів підприємством є доцільність визначення динаміки загального обсягу залучення позикових коштів підприємством.

Другим етапом є визначення основних форм залучення позикових коштів підприємством, аналіз динаміки питомої ваги сформованих фінансових кредитів, товарного кредиту і внутрішньої кредиторської заборгованості в загальній сумі позикових коштів, що використовуються підприємством.

Також доцільно встановлювати співвідношення обсягів позикових коштів, що використовуються підприємством, за періодами їх використання, визначити склад кредиторів підприємства, умови надання ними різних форм залучення позикових коштів. Ці умови аналізуються із позиції їхньої відповідності кон'юктурі фінансового ринку.

Наступним етапом при аналізі процесу залучення і використання позикових коштів підприємством є необхідність визначити ефективність використання позикових коштів підприємством у цілому та окремих їх форм на підприємстві. З цією метою використовуються показники оборотності та рентабельності позикових коштів. Перша група цих показників зіставляється у процесі аналізу з середнім періодом обороту власного капіталу.

Діаграма декомпозиції блока A3 (розрахувати граничний обсяг залучення позикових коштів підприємством) наведено на рис. 4.

З рис. 4 визначено, що граничний ефект залучення позикових коштів підприємством в першу чергу передбачає визначення граничного ефекту фінансового левериджу. Згідно із ним розраховується коефіцієнт фінансового левериджу (коефіцієнт фінансування), при якому його ефект буде максимальним. З урахуванням суми власного капіталу у майбутньому періоді й розрахованого коефіцієнта фінансового левериджу визначається граничний обсяг позикових коштів підприємством, що забезпечує ефективне використання власного капіталу та умови забезпечення фінансової стійкості підприємства. Фінансова стійкість підприємства повинна оцінюватися не тільки з позицій самого підприємства, але й з позицій можливих його кредиторів, що забезпечить, у подальшому, зниження вартості залучення. Із урахуванням цих вимог підприємство встановлює ліміт використання позикових коштів у своїй діяльності.

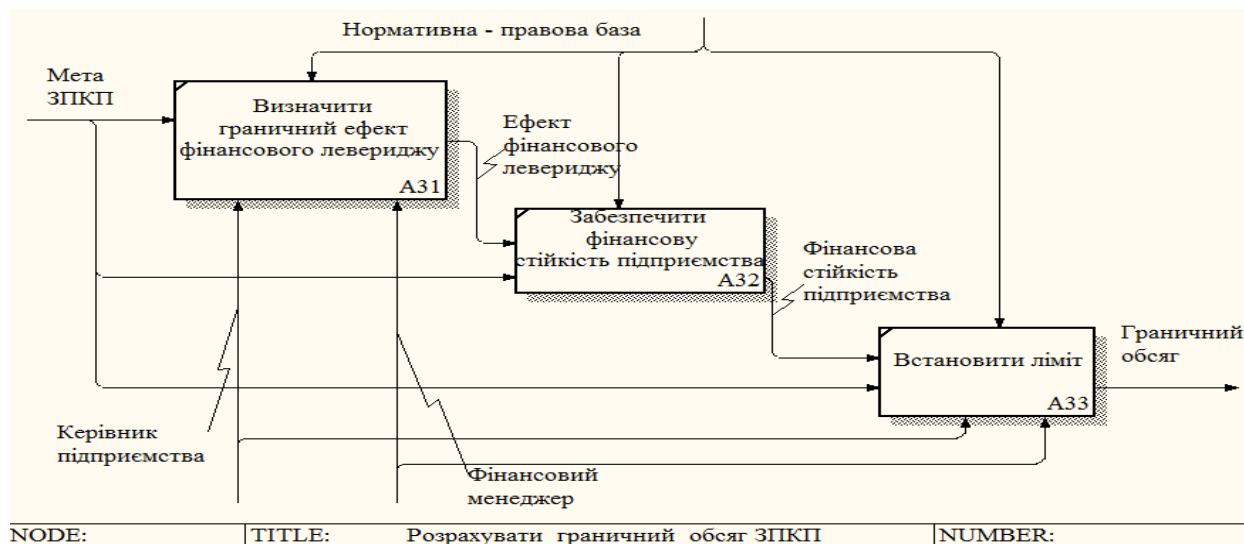

Рис. 4. Діаграма декомпозиції процесу «Розрахувати граничний обсяг залучення позикових коштів підприємством»

Джерело : побудовано авторами

Діаграма декомпозиції блока А4 (оцінити вартість залучення позикових коштів підприємством з різних джерел) наведено на рис. 5.

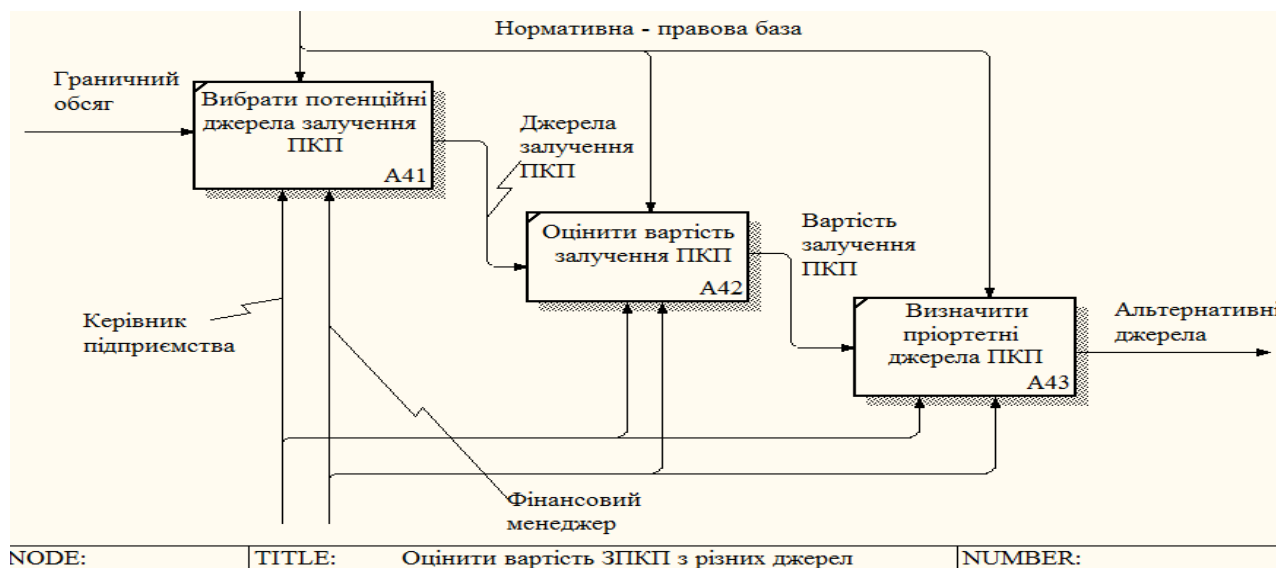

Рис. 5. Діаграма декомпозиції процесу «Оцінити вартість залучення позикових коштів підприємством з різних джерел»

Джерело : побудовано авторами

З рис. 5 видно, що оцінка вартості залучення позикових коштів підприємством з різних джерел включає такі етапи, як вибір потенційних джерел залучення, оцінку вартості залучення позикових коштів підприємства та вибір пріоритетних джерел позикових коштів. Така оцінка проводиться за різними формами позикових коштів, що залучається підприємством із зовнішніх і внутрішніх джерел. Результати такої оцінки є основою прийняття управлінських рішень щодо вибору альтернативних джерел залучення позикових коштів, що забезпечують задоволення потреб підприємства у позикових коштах.

Діаграма декомпозиції блока А5 (визначити співвідношення позикових коштів підприємством за строками залучення) наведено на рис. 6.

З рис. 6 видно, що при декомпозиції процесів виокремлено такі: визначити співвідношення позикових коштів за строками, що залучаються на короткостроковій та довгостроковій основі; розрахувати співвідношення обсягу позикових коштів та розробити заходи щодо залучення позикових коштів.

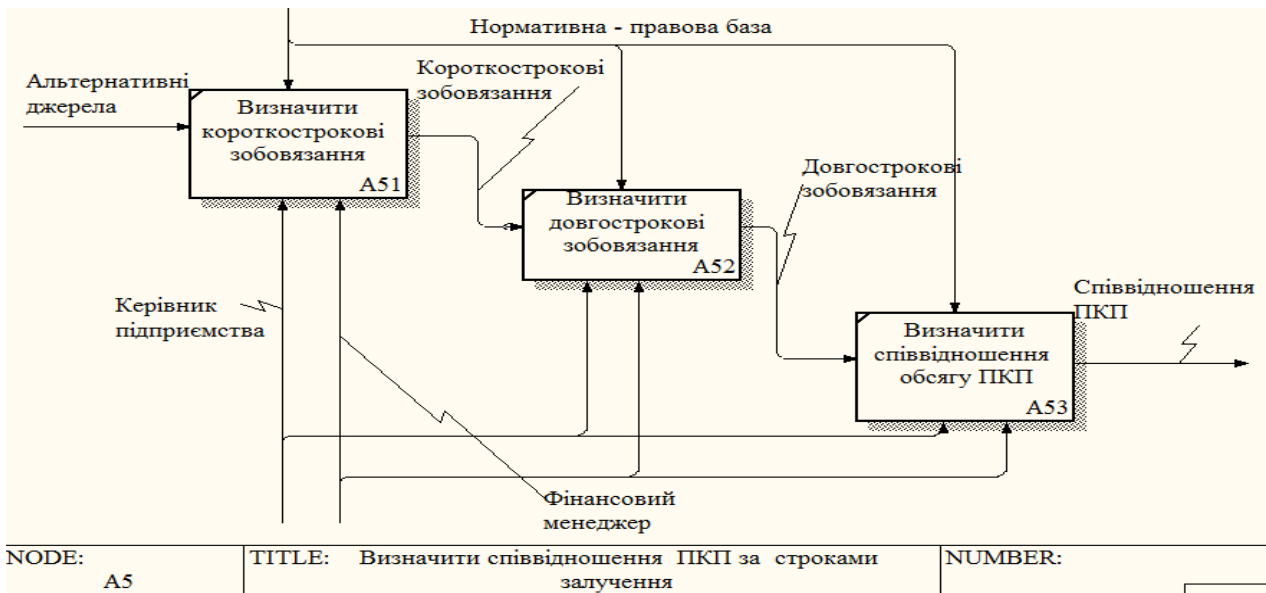

Рис. 6. Діаграма декомпозиції процесу «Визначити співвідношення позикових коштів підприємством за строками залучення»

Джерело : побудовано авторами

Розрахунок потреби в обсягу короткострокових і довгострокових позикових коштів базується на меті їх використання в майбутньому. На довгостроковий період позикові кошти залучаються, як правило, для розширення обсягу власних основних коштів і формування обсягу інвестиційних ресурсів, якого не вистачає (хоча при консервативному підході до фінансування активів позикові кошти на довгостроковій основі залучаються і для забезпечення формування оборотного капіталу). На короткостроковий період позикові кошти залучаються для всіх інших потреб їх використання [3, с. 69].

Під час узагальнення підходів до формування політики залучення позикових коштів підприємством створено діаграму дерева вузлів (Node Tree) і FEO-діаграм, що показує ієрархію функцій (блоків) у моделі і дозволяє розглянути всю модель цілком, але не відображає взаємозв'язки (стрілки) між блоками. Діаграма трирівневого дерева вузлів створеної функціональної моделі наведена на рис. 7.

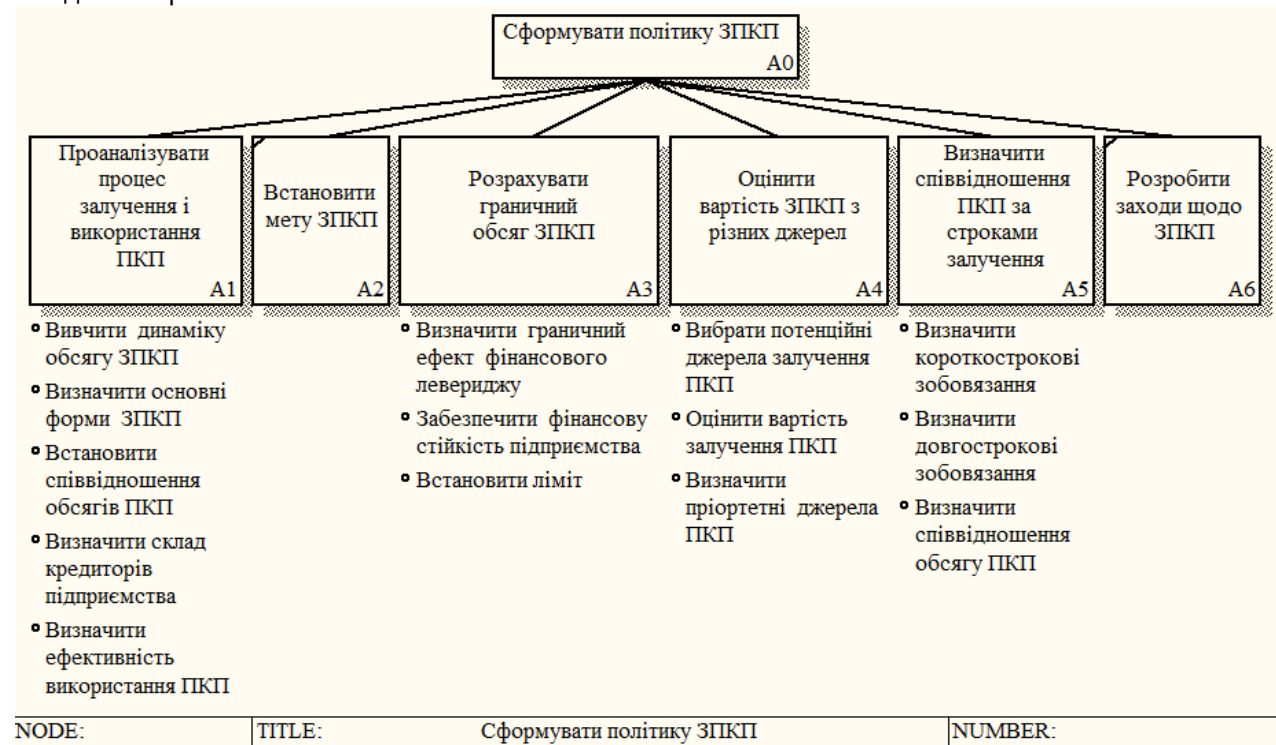

Рис. 7. Діаграма трирівневого дерева вузлів моделі «Сформувати політику залучення позикових коштів підприємством»

Джерело : побудовано авторами

З рис. 7 визначено, що всі блоки модельованого процесу виконуються із застосуванням інформаційних технологій, що сприяє підвищенню якості прийняття управлінських рішень щодо означеної предметної області.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, розроблено структурно-функціональну модель бізнес-процесу, що дає змогу представити у стандарті IDEF0 процес залучення позикових коштів підприємством та при її подальшій декомпозиції наочно відобразити послідовність дій фінансового менеджера та керівника підприємства при виконанні своїх обов'язків щодо модельованої предметної області. Запропоновані підходи до формування політики залучення позикових коштів підприємство нададуть змогу досягти максимальної ефективності при формуванні фінансової стратегії підприємства.

Бібліографічний список

1. Азарова А.О. Джерела формування та способи залучення позикового капіталу / А.О. Азарова // Економічний простір. – 2008. – № 15. – С. 78-82.
2. Ачкасова С.А. Особливості формування антикризової програми на підприємстві / С.А. Ачкасова // Вчені записки : [науковий журнал]. – Х. : ХІУ, 2008. – Спецвипуск № 25. – С. 100-103.
3. Ермоленко Г.Г. Теоретические аспекты исследования понятия финансовой устойчивости хозяйствующих субъектов / Г.Г. Ермоленко, Е.И. Копачева // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия : Экономика и управление. – 2010. – № 1. – Т. 23 (62). – С. 68-76.
4. Ісмаїлов В.Б. Методика та інструменти залучення довгострокового капіталу / В.Б. Ісмаїлов // Фінанси України. – 2004. – № 8. – С. 97-101.
5. Лахтіонова Л.А. Модель внутрішнього аналізу фінансової стійкості компанії на основі абсолютних її показників / Л.А. Лахтіонова // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2012. – Вип. 22(2). – С. 440-449.
6. Мазаракі А.А. Торговельне підприємство: стратегія, політика, конкурентоспроможність : [монографія] / А.А. Мазаракі, Д.М. Пшеслінський, І.В. Смолін. – К. : КНТЕУ, 2010. – 383 с.
7. Мінухін С.В. Лабораторний практикум з курсу "CASE-технології" : [для студентів спец. 7.080401, 7.080407 усіх форм навчання] / С.В. Мінухін, О.М. Беседовський. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2005. – 80 с.
8. Фінанси підприємства : [підручник] / [Лігоненко Л.О., Гуляєва Н.М., Гринюк Н.А. та ін.]. – К. : КНТЕУ, 2007. – 491 с.
9. Фінансова стратегія підприємства : [монографія] / [Бланк І.О., Ситник Г.В., Корольова-Казанська О.В., Ганечко І.Г.]; За ред. проф. І.О. Бланка. – К. : КНТЕУ, 2009. – 147 с.

References

1. Azarova, A.O. (2008), "Sources of and ways to attract debt capital", *Ekonomichnyi prostir*, no. 15, pp. 78-82.
2. Achkasova, S.A. (2008), "Features of formation of anti-crisis program in the enterprise", *Vcheni zapysky : [naukovy zhurnal]*, spetsvypusk no. 25, pp. 100-103.
3. Ermolenko, G.G. and Kopacheva, E.I. (2010), "The theoretical aspects of the study of the concept of financial stability of economic entities", *Uchenye zapiski Tavricheskogo natsionalnogo universiteta im. V.I. Vernadskogo. Seriya : Ekonomika i upravlenie*, no. 1, Vol. 23 (62), pp. 68-76.
4. Ismailov, V.B. (2004), "Methodics and tools to attract long-term capital", *Finansy Ukrainy*, no. 8, pp. 97-101.
5. Lahtionova, L.A. (2012), "Model internal analysis of financial stability of the company based on its absolute performance", *Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnogo tekhnichnogo universytetu. Ekonomichni nauky*, Iss. 22(2), pp. 440-449.
6. Mazaraki, A.A., Psheslinskyi, D.M. and Smolin, I.V. (2010), *Torhovelne pidpryemstvo: stratehiia, polityka, konkurentospromozhnist* [Merchant: strategy, policy, competitiveness], monograph, KNTEU, Kyiv, Ukraine, 383 p.
7. Minukhin, S. V. and Besedovskiy, O. M. (2005), *Laboratorynyi praktykum z kursu "CASE-tekhnologii"* [Laboratory practical work on the course "CASE-technologies"], *dlya studentiv spets. 7.080401, 7.080407 usikh form navchannia [for special students 7.080401, 7.080407 all forms of education]*, Vyd. KhNEU, Kharkiv, Ukraine, 80 p.
8. Lihonenko, L.O., Huliaieva, N.M., Hryniuk, N.A. et al. (2007), *Finansy pidpryemstva* [Finance companies], textbook, KNTEU, Kyiv, Ukraine, 491 p.
9. Blank, I.O., Sytnyk, H.V., Korolova-Kazanska, O.V. and Hanechko, I.H. (2009), *Finansova stratehiia pidpryemstva* [The financial strategy of the enterprise], monograph, KNTEU, Kyiv, Ukraine, 147 p.

Ачкасова С.А., Золотарева Н.В. МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ЗАЛУЧЕННЯ ПОЗИКОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВОМ

Мета – змоделювати процес залучення позикових коштів підприємством в Україні.

Методика дослідження. Методичну основу дослідження становить метод структурно-функціонального моделювання із використанням CASE-технології (Computer-Aided Software /System Engineering), що є сукупністю методологій аналізу, проектування, розроблення і декомпозиції складних систем, що підтримана комплексом засобів автоматизації. AllFusion PM є інструментом для моделювання бізнес-процесів, що підтримує три стандартні нотації – IDEF0 (функціональне моделювання), DFD (моделювання потоків даних) і IDEF3 (моделювання потоків робіт).

Результати. Розроблено структурно-функціональну модель бізнес-процесу щодо формування політики залучення позикових коштів підприємством, що дає змогу представити цей процес у стандарті IDEF0. Політика залучення позикових коштів підприємством полягає в забезпеченні найбільш ефективних форм і умов залучення позикових коштів з різних джерел відповідно до потреб розвитку підприємства. Процес політики залучення позикових коштів підприємством включає послідовність реалізації таких етапів: аналіз процесу залучення і використання позикових коштів підприємством; визначення мети залучення позикових коштів; визначення граничної суми; оцінювання вартості залучення позикових коштів; визначення співвідношення позикових коштів за строками залучення; розроблення заходів щодо залучення позикових коштів підприємством.

Наукова новизна полягає в удосконаленні процесу управління залученням позикових коштів підприємством, який, на відміну від існуючого, враховує створену функціональну модель процесу формування політики залучення позикових коштів підприємством. Запропонована послідовність етапів дає змогу сформувати фінансову стратегію підприємства, оскільки саме від повноти, комплексності та правильності реалізації процесу залучення позикових коштів залежать результати діяльності підприємства.

Практична значущість полягає в тому, що запропоновані підходи до формування політики залучення позикових коштів підприємством нададуть змогу досягти максимальної ефективності при формуванні фінансової стратегії підприємства.

Ключові слова: позикові кошти, позикові ресурси, кредиторська заборгованість, політика залучення позикових коштів, підприємство.

Achkasova S.A., Zolotareva N.V. MODELING OF THE PROCESS OF THE BORROWING ENTERPRISE

Purpose – to simulate the process of borrowing by enterprise in Ukraine.

Methodology of research. Methodological basis of research is the method of structural-functional modeling with use of CASE technology (Computer-Aided Software /System Engineering), is a set of methodologies for the analysis, design, development, and decomposition of complex systems, supported by the automation system. AllFusion PM is a tool for modeling business processes, supports three standard notations – IDEF0 (functional simulation), DFD (data flow modeling) and IDEF3 (workflow modeling).

Findings. Developed structural-functional model of a business process policy borrowing company that gives you the opportunity to present this process in the standard IDEF0. Policy borrowing enterprise is to provide the most effective forms and conditions of raising borrowed funds from various sources in accordance with the needs of enterprise development. The process of policy borrowing by the enterprise includes the sequence of the following stages: analysis of process to engage and leverage the enterprise; defining the purpose of the borrowing; determination limit; estimation of cost of borrowing; determination of the ratio of borrowed funds on terms of involvement; development of activities to attract borrowed funds enterprise.

Originality lies in the improvement of control process of the borrowing enterprise, which, unlike the existing one, takes into account a functional model of the policy making process of the borrowing enterprise. The proposed sequence of steps allows formation of financial strategy of the enterprise, because of the fullness, comprehensiveness, and proper implementation of the process of borrowing depend on the results of the company.

Practical value is that the proposed approaches to policy-making borrowing, the company will provide the opportunity to achieve maximum efficiency in the formation of financial strategy of enterprise.

Key words: borrowed funds, borrowed resources, accounts payable, borrowing policy, enterprise.

Ачкасова С.А., Золотарева Н.В. МОДЕЛИРОВАНИЕ ПРОЦЕССА ПРИВЛЕЧЕНИЯ ЗАЕМНЫХ СРЕДСТВ ПРЕДПРИЯТИЕМ

Цель – смоделировать процесс привлечения заемных средств предприятием в Украине.

Методика исследования. Методическую основу исследования составляет метод структурно-функционального моделирования с использованием CASE-технологии (Computer-Aided Software /System Engineering), что представляет собой совокупность методологий анализа, проектирования, разработки и декомпозиции сложных систем, поддержанную комплексом средств автоматизации. AllFusion PM является инструментом для моделирования бизнес-процессов, который поддерживает три стандартные нотации – IDEF0 (функциональное моделирование), DFD (моделирование потоков данных) и IDEF3 (моделирование потоков работ).

Результаты. Разработано структурно-функциональную модель бизнес-процесса по формированию политики привлечения заемных средств предприятием, что дает возможность представить этот процесс в стандарте IDEF0. Политика привлечения заемных средств предприятием проявляется в обеспечении наиболее эффективных форм и условий привлечения заемных средств из различных источников в соответствии с потребностями развития предприятия. Процесс политики привлечения заемных средств предприятием включает последовательность реализации таких этапов: анализ процесса привлечения и использования заемных средств предприятием; определение цели привлечения заемных средств; определение предельной суммы; оценка стоимости привлечения заемных средств; определение соотношения заемных средств по срокам привлечения; разработка мероприятий по привлечению заемных средств предприятием.

Научная новизна заключается в усовершенствовании процесса управления привлечением заемных средств предприятием, который, в отличие от существующего, учитывает созданную функциональную модель процесса формирования политики привлечения заемных средств предприятием. Предложенная последовательность этапов позволяет сформировать финансовую стратегию предприятия, поскольку именно от полноты, комплексности и правильности реализации процесса привлечения заемных средств зависят результаты деятельности предприятия.

Практическая значимость заключается в том, что предложенные подходы к формированию политики привлечения заемных средств предприятием предоставят возможность достичь максимальной эффективности при формировании финансовой стратегии предприятия.

Ключевые слова: заемные средства, заемные ресурсы, кредиторская задолженность, политика привлечения заемных средств, предприятие.